

К.е.н. Фатюха Н.Г.

Запорізький національний технічний університет

Використання світового досвіду у формуванні доходів місцевих бюджетів

На сьогодні, для України одне з найважливіших завдань – це визначення оптимальних форм і методів перерозподілу ВВП через місцевий бюджет, збалансування державних і територіальних інтересів у бюджетному процесі, їхнє фінансове забезпечення.

Структура бюджету та його формування у кожній країні мають свої національні особливості. У більшості країн місцеві бюджети не включаються до державних чи федеральних бюджетів. Місцеві органи самоврядування самостійно визначають напрямки використання коштів своїх бюджетів. Ці бюджети містять видатки на фінансування підприємств й організацій місцевого господарства, на фінансування здійснюваних місцевими органами заходів у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури, соціального забезпечення, на утримання місцевих органів влади та управління [1].

Система місцевих бюджетів складається з бюджетів територіальних громад та інших органів місцевого самоврядування, а також бюджетів державних утворень, які є суб'єктами федерації. Також місцеві бюджети мають доходну (формуються за рахунок податкових і неподаткових надходжень) та видаткову частини. Це одним напрямом фінансування видатків є міжбюджетні трансферти (гранти, державні дотації, субвенції та субсидії) та запозичення. Особливості формування та використання коштів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах подані в табл.1

Одним із напрямів удосконалення використання бюджетних коштів є розмежуванням їх між державним та місцевими рівнями влади, який характеризується показником централізації. Цей показник відображає частку видатків центрального уряду в повному обсязі витрат бюджетної системи.

Таблиця 1

Особливості формування та використання коштів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах [1]

Досвід Німеччини	Досвід Великобританії	Досвід Франції	Досвід Швеції, Норвегії, Данії, Фінляндії, Ісландії
Особливості формування коштів місцевих бюджетів			
В урядовому проекті місцевих бюджетів видатки плануються на 2-3% більше, ніж минулого року. Проект має відповідати критеріям бюджетної політики ЄС.	Частка місцевих бюджетів у бюджетній системі коливається на рівні 30%. Головне джерело місцевих бюджетів - муніципальний податок (справляється залежно від вартості майна та кількості дорослих членів сім'ї). Видатки місцевих бюджетів поділяються на поточні та капітальні (капітальні покриваються за рахунок позик, а джерелом фінансування поточних, головним чином, є податки).	Місцеві органи влади здійснюють великі капіталовкладення - понад 52% всіх капітальних державних витрат. Частка податків у місцевому бюджеті - 40%, субсидій - 30%, власні надходження і позики 30%. Місцеві бюджети, як правило, дефіцитні і потребують додаткових ресурсів для фінансування власних програм. Місцеві бюджети Франції в частині видатків складаються з двох основних розділів: бюджети поточної діяльності (функціональний) та бюджети нового будівництва (інвестування).	Особливістю фінансів Норвегії є те, що зовнішнього боргу у країни немає. Проблеми бюджетного дефіциту в країні немає також, навіть попри традиційно високий рівень бюджетних витрат та соціальних зобов'язань уряду. У Фінляндії із середини 1990-х років одним із пріоритетів бюджетних витрат є розвиток науки. Рівень видатків на науково-дослідні роботи у відсотках відносно ВВП є одним з найвищих у світі.
Основні напрями спрямування коштів місцевих бюджетів			
Структура видатків, спрямована на фінансування міністерств освіти, у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді, закордонних справ, економічного розвитку і співпраці та ін.	Основні напрями спрямування коштів місцевих бюджетів Великої Британії такі: житлове та шляхове господарство, освіта, місцева влада та самоврядування, судова система,	У країні більше третини всіх поточних витрат місцевих органів влади припадає на утримання адміністративно-силового апарату (поліція, цивільна оборона, пожежна охорона, управління), третина - на освіту, культуру; важливою	Соціальна сфера є пріоритетом фінансової політики. Крім того, що велика частка соціальних послуг у скандинавських країнах є безкоштовною, вони дуже різноманітні за формами і доступні всім громадянам.

Найбільшу групу витрат становлять соціальні виплати.	поліція, заходи з охорони навколишнього середовища.	статтею витрат є розвиток інфраструктури.	
--	---	---	--

В Україні, на жаль, використання коштів місцевих бюджетів є неефективним. Місцеві бюджети знаходяться у кризовому стані.

По-перше, надходження від місцевих податків і зборів недостатньо для виконання як поточних завдань, так і розвитку кожної адміністративної території.

По-друге, неефективна система менеджменту як у центрі, так і на місцях, що базується на старих управлінських традиціях, коли все намагались вирішувати з єдиного центру.

У сучасних демократичних суспільствах багаторівневі бюджетні системи завжди виступають результатом пошуку компромісу між самостійністю регіонів і необхідністю міжрегіонального вирівнювання умов життя, що дістає відображення в розподілі державних функцій між центральними та місцевими органами влад [2].

До найбільш гострих проблем у сфері формування місцевих бюджетів, а також їхніх відношень із держбюджетом України, у першу чергу, варто віднести:

- високу концентрацію фінансових ресурсів на державному рівні, що знижує значення місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань;
- низьку частку закріплених за територіями податкових платежів та домінуючою роллю регулюючих доходів у структурі податків та зборів до місцевих бюджетів;
- діючу практику формування місцевих бюджетів, при якій збережений механізм централізованого встановлення нормативів відрахувань від бюджетоутворюючих доходів, хоча вони й знаходяться у протиріччі з принципами бюджетної децентралізації;

– тенденцію встановлення видатків по вертикалі бюджетної системи без відповідного підкріплення дохідної бази, що призводить до дотаційності раніше самодостатніх місцевих бюджетів.

В Україні назріла необхідність фінансової децентралізації для повнішого та ефективнішого задоволення потреб населення в кожному регіоні. Практика останніх років свідчить про недостатність дохідної бази місцевих бюджетів для виконання покладених на місцеву владу функцій та завдань.

Основною причиною такого стану із наповненням місцевих бюджетів є недостатній рівень економічної, фінансової та організаційної роботи відповідних служб місцевих органів влади та адміністратора надходжень щодо моніторингу стану надходжень до місцевих бюджетів та аналізу тенденцій таких надходжень, формальне і невідповідальне ставлення до забезпечення наповнення дохідної частини місцевих бюджетів [3].

Таким чином, місцеві бюджети потребують створення механізму, що враховував би принципи розмежування функцій і повноважень різних рівнів влади та закріплення видатків та доходів між різними ланками бюджетної системи.

Література:

1. Чорна Н. Значення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів [Електронний ресурс] / Н. Чорна. — Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/735>
2. Гаріга Н. Проблеми формування місцевих бюджетів в Україні бюджетів [Електронний ресурс] / Н. Гаріга. — Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2011_1/visnuk_11.pdf
3. Гнатюк Я.С. Проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні та шляхи їх подолання [Електронний ресурс] / Я.С. Гнатюк, М.В.

Білик.

—

Режим

доступу:

http://bsfa.edu.ua/files/konf/23022013/sekciya1/teza_gnatiuk_y.pdf